

فصلنامه دانش انتظامی سمنان ، دوره دهم ، شماره سی و پنجم ، بهار ۱۳۹۹

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۱۰/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۱۲/۱۶

صفحات: ۱۳۹ - ۱۲۰

نقش و جایگاه سازمان ها، نهادها، مراکز نظامی و انتظامی، آموزشی و فرهیختگان در تحقق جامعه اسلامی

عباسعلی رستگار^۱، هوشمند باقری قره‌بلاغ^۲، مصطفی رئوفی^۳، امین همتی*^۴

چکیده

هر دولت و جامعه‌های برای تأمین امنیت، حفظ استقلال و تمامیت ارضی و تأمین اهداف و آرمانهای خود نیاز به نهاد روحانیت قوی، نیروی‌های مسلح قوی، مقتدر و سازمان یافته دارد. جمهوری اسلامی ایران نیز پس از استقرار، برای برقراری نظم، حفظ امنیت و دفع تهدیدات داخلی و خارجی و دستیابی به اهداف و آرمان های خود نیروهای مسلحی را فراهم نموده است که از جمله آنها میتوان به ارتش، سپاه، بسیج و نیروی انتظامی اشاره کرد که هر یک وظایف و مأموریت‌های مشخصی را در نظام اسلامی به عهده دارند. هدف این تحقیق، نقش و جایگاه سازمانها، نهادها، مراکز نظامی و انتظامی، آموزشی و فرهیختگان در تحقق جامعه اسلامی از منظر امام خامنهای (مدظله العالی) است. پژوهش از نظر هدف کاربردی بوده و از لحاظ شیوه گردآوری دادهها توصیفی از نوع پیمایشی به شمار میرود. جامعه آماری پژوهش حاضر، مدیران سازمانها، نهادها، مراکز نظامی و انتظامی، آموزشی و فرهیختگان استان سمنان است که با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۱۸۸ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شد. جهت جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه مبتنی بر طیف

۱ - دانشیار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اداری، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

۲ - دانشجوی دکتری، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اداری، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

۳ - کارشناس ارشد مهندسی مکانیک و کارشناس حوزه معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه سمنان

۴ - کارشناس ارشد مدیریت بازاریابی و کارشناس دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اداری دانشگاه سمنان

لیکرت استفاده شد و برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که امنیت، نهادهای آموزشی و اجتماعی، حفظ آبرو و حیثیت افراد، اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی بر تحقق جامعه اسلامی تأثیر مثبت و معناداری دارند.

کلمات کلیدی: جامعه اسلامی، نهادهای آموزشی و اجتماعی، امنیت، مشارکت سیاسی، اعتماد اجتماعی.

مقدمه و بیان مسئله

مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) در مسیر دست یافتن به اهداف و آرمانهای انقلاب اسلامی یک نقشه راه ۵ مرحله‌ای ترسیم کرده‌اند که عبارتند از: ایجاد انقلاب اسلامی، ایجاد نظام اسلامی، ایجاد دولت اسلامی، ایجاد کشور (جامعه) اسلامی و در نهایت، ایجاد تمدن جهانی و بین‌الملل اسلامی. ایجاد دولت اسلامی، مرحله و گام سوم از مجموعه گامهای کلی انقلاب اسلامی در راه رسیدن به اهداف و آرمانها و تحقق نقشه راه انقلاب اسلامی است (رحمانی، ۱۳۹۶). مسائلی از قبیل مسخره کردن، عیب‌جویی، دادن القاب زشت، گمان بد، تجسس و غیبت هر گاه به‌طور کامل در یک جامعه پیاده شود، آبرو و حیثیت افراد جامعه را از هر نظر بیمه می‌کند؛ نه کسی می‌تواند به‌عنوان خودبرتربینی دیگران را وسیله تفریح و سخریه قرار دهد و نه می‌تواند زبان به عیب‌جویی این و آن بگشاید و نه با القاب زشت حرمت و شخصیت افراد را در هم بشکند؛ نه حق دارد حتی گمان بد ببرد، نه در زندگی خصوصی افراد به جست‌وجو پردازد، و نه عیب‌پنهانی آن‌ها را برای دیگران فاش کند. به تعبیر دیگر، انسان چهار سرمایه دارد که همه آن‌ها باید در دژهای این قانون قرار گیرد و محفوظ باشد: جان، مال، ناموس و آبرو. تعبیرات آیات

فوق و روایات اسلامی نشان می‌دهد که آبرو و حیثیت افراد همچون مال و جان آن‌هاست، بلکه از بعضی جهات مهم‌تر است.

بنابراین؛ اسلام می‌خواهد در جامعه اسلامی امنیت کامل حکمفرما باشد؛ نه تنها مردم در عمل به یکدیگر هجوم نکنند، بلکه از نظر زبان و از آن بالاتر از نظر اندیشه و فکر نیز در امان باشند و هر کس احساس کند که دیگری حتی در منطقه افکار خود تیرهای تهمت را به سوی او نشانه‌گیری نمی‌کند و این امنیتی است در بالاترین سطح که جز در یک جامعه اسلامی و مؤمن امکان‌پذیر نیست. مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مد ظله‌العالی) در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی و نیز در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروهای مسلح، شاخصها، معیارها و الزامات تحقق دولت اسلامی را بیان کرده‌اند. این الزامات و شاخصها در واقع گویای وظایف و نقش دستگاه و مسئولین در تحقق دولت اسلامی است. نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، یک مجموعه بزرگ از نهادها و دستگاههای نظامی، انتظامی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران هستند که جایگاه مهمی در نظام و دولت اسلامی داشته و به دلیل ارتباط نزدیک با مردم و کارویژههای مهمی که در رابطه با نیازهای حیاتی مردم، یعنی برقراری امنیت و استقرار نظم و قانون دارند، نقش مهمی در ایجاد و ساختن دولت اسلامی مد نظر مقام معظم رهبری دارند. از سوی دیگر رفتار و منش نیروهای مسلح، مبین چهره و تصویر دولت اسلامی خواهد بود و میتواند نظرها را به سوی این دولت جلب کند یا از آن دور سازد؛ چرا که نیروهای مسلح هر کشور نماد حاکمیت آن کشور هستند و هر رفتاری از آنها جاری و ساری شود، به حساب نظام و حاکمیت گذاشته میشود.

مشارکت، زیربنای جامعه مدنی است و هیچگاه اهمیت حیاتی خود را برای جامعه‌های که سودای پیشرفت دارد، از دست نخواهد داد. مشارکت، حق انسانی است که به لحاظ غایتی به آزادسازی و اعتماد به خویشتن و از نظر ابزاری، به بسیج و نقش-آفرینی توده‌های انسانی در فرایندهای عملی حیات اجتماعی منجر میشود. مشارکت، بخش جوهری و اساسی رشد انسان است. آن، توسعه خود اعتمادی، ابتکار، سربلندی، فعالیت، مسؤلیت‌پذیری و تعاون اجتماعی است. امروزه کشورهای مختلف دریافته‌اند که یکی از کارکردها و استراتژیهای بسیار مناسب برای دستیابی به توسعه پایدار، جلب مشارکت مردم در امور مختلف از جمله امورسیاسی، مدنی، اقتصادی، رفاهی، آموزشی، تربیتی و فرهنگی است

(جوادزاده و بنیفاطمه، ۱۳۹۵). در نیم قرن گذشته، جامعه ایران شاهد تغییراتی شگرف و سریع بوده است. مردم آن درس خوانده‌تر، آگاه‌تر و از نظر فنی و علمی متخصص‌تر و کارآمدتر بوده و گرایش آنها به مشارکت مدنی و دخالت در سرنوشت خویش بیشتر است اما مشارکت به ویژه مشارکت مدنی در ایران چه در پرتو تحقیقات انجام شده و چه در آینه آمار رسمی، تصویر مناسبی را به بیننده عرضه نمی‌کند (سروش و همکاران، ۱۳۸۹). ملاحظه می‌گردد که در دوره جدید مشارکت مدنی در قالب نهادهای مشارکتی مورد توجه سیاست‌گذاران اجتماعی، سیاسی و فرهنگی قرار گرفته است. در این خصوص برخی از مراکز به عنوان بسترهایی تلقی شده‌اند که زمین‌ساز مشارکت در مقیاسهای گسترده‌تر یعنی در فضای عمومی هستند. مهمترین این بسترها مراکز آموزشی به ویژه محیطهای دانشگاهی است که به لحاظ علمی زمینه مناسبی را برای شناسایی عوامل و زمینیهایی که به تقویت مشارکت میانجامد فراهم نموده و مورد توجه صاحب‌نظران علوم اجتماعی قرار گرفته است. بخش زیادی از سوره مبارکه حجرات، ترسیم یک تمدن و جامعه دینی است؛ جامعهای که مردم آن هم ارتباط صحیح با مبدأ آفرینش دارند، هم پیوند مؤدبانه و مطیعانه با رهبران الهی و هم یک رابطه سالم و اخلاقی بین خودشان برقرار کرده‌اند؛ مردمی که با هم صادق هستند؛ نه دروغ می‌گویند، نه به حرف دروغ اعتنا می‌کنند؛ بنابراین از زندگی جاهلانه فاصله گرفته‌اند و با عقلانیت زندگی می‌کنند. علاوه بر این؛ امنیت مهمترین نیاز کشور و همه جوامع بشری بوده و نیروهای مسلح مهمترین تولیدکنندگان اقتدار و امنیت ملی هستند. از سوی دیگر، هریک از نیروهای مسلح، وظایف جداگانه‌ای در نظام اسلامی دارند که به قوام و دوام دولت اسلامی و تحقق آرمانهای آن کمک میکند که از جمله آنها میتوان به دفاع از مرزها و کیان نظام اسلامی، مقابله با تهدیدات داخلی و خارجی، استقرار نظم و قانون، امر به معروف و نهی از منکر، تحقق جامعه اسلامی الگو، کشور الگو و نیروهای مسلح الگو اشاره کرد. لازم به ذکر است که در هیچ یک از الگوهای موجود، به نقش عوامل موثر بر تحقق جامعه اسلامی اشاره‌ای نشده است. با توجه به اهمیت این موضوع و نظر به اینکه مطالعات کنونی اغلب دیدگاه سازمانها، نهادها، مراکز نظامی و انتظامی، آموزشی و فرهیختگان در تحقق جامعه اسلامی در این خصوص را نادیده گرفته‌اند و از طرفی، با توجه به محدود بودن پژوهش‌های منسجم در حوزه تحقق جامعه اسلامی، این پژوهش در پی آن است تا نقش پیشایندهای عوامل موثر بر تحقق جامعه اسلامی را بسنجد.

۱) مروری بر مبانی نظری و پیشینه پژوهش

امنیت اجتماعی به حفظ ویژگی‌هایی اشاره دارد که بر اساس آن، افراد خود را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد میکنند (بوزان ، ۱۹۸۸). احساس امنیت موضوعی است روانشناختی، وقتی انسان با شنیدن خبری در زمین‌های گوناگون و با مشاهده رفتار یا اتفاقی که مستقیم یا غیر مستقیم با تعلقات و منافع مادی و معنوی وی در تضاد بوده و به نوعی خاطر جمعی، اطمینان ایمنی، آسودگی و آرامش قلبی او را تحت تأثیر قرار داده و ذهن او را درگیر کرده روبرو میشود، در چنین شرایطی احساس ناامنی به او دست خواهد داد (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲). احساس امنیت را ذهنیت اجتماعی فرد نسبت به نبود دغدغه قابل توجه در برآوردن نیازها در محلی که وی در آن زندگی میکند تعریف میکنند. عوامل و عناصر مختلفی بر وجود یا عدم احساس امنیت در میان اعضای یک جامعه مؤثرند. از آنجاییکه حصول امنیت در سطح ذهنی باید در ارتباط افراد با یکدیگر و نهادهای موجود در جامعه صورت پذیرد، میتوان اذعان داشت که از یک سو اعتماد و اطمینان افراد برای برقراری روابط و تعاملات اجتماعی و از سوی دیگر میزان مشارکتشان در سطوح مختلف، میتواند بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار باشد؛ همان گونه که واژه‌ی اجتماعی چنین معنایی را در خود نمایان می‌سازد. زمانی که فضای اعتماد فراهم باشد، به صورت بالقوه همکاری بین گروه‌های اجتماعی را امکانپذیر می‌سازد و وجود چنین شرایطی (همکاری و مشارکت گروهها و اعتماد بین آنها) باعث میشود که منافع جمعی و همگانی چون امنیت اجتماعی، فراهم شده و هزینه‌های نظارت و کنترل نهادهای رسمی جامعه، مانند نیروی انتظامی نیز کاهش یابد. با این حال، نوع عملکرد و میزان موفقیت نیروهای پلیس در انجام وظایف و تکالیف محوله نیز بر میزان وجود احساس امنیت مؤثر است (الماسی، ۱۳۹۵).

نهاد یا نهاد اجتماعی که در مواردی موسسه یا سازمان اجتماعی نیز نامیده شده است یکی از ساختارهای اجتماعی است. برای اجرای مدیریت شهری و کشوری در شهرها و روستاها سازمان‌ها و ارگان‌های گوناگون دولتی مستقر شده‌اند. ادارات کل و نهادهای مربوطه معمولاً در شهرهای بزرگ یا مراکز استان‌ها قرار دارند. بطور کلی با در نظر گرفتن ویژگی‌های نهاد اجتماعی، می‌توان آنها را مجموعه‌ای از الگوهای رفتار و اعمال و افکاری تلقی نمود که دارای هدف، کارکرد و ضرورت و عمومیت و دوام بوده، خود را کم و بیش به

فرد تحمیل نموده و فرد پس از تولد آنها را ساخته و پرداخته در مقابل خود می بیند. نهادها، کارکردها یا نقش های ویژه ای بر عهده دارند، یعنی هر یک از آنها وظیفه و کار معینی برای جامعه انجام می دهند و آنچه انجام می دهند رابطه ای با آنچه مقرر است انجام دهند، دارد. نهادهای اجتماعی برای انجام دادن وظایف خود، به مشارکت افراد انسان به عنوان کارگزار، نیازمندند. ولی انسان در مقام کارگزار، باید طبق انتظارات نهادها عمل کند نه به میل و اراده خود، مثلاً در نظام آموزش و پرورش، شخصیت و رفتار معلمان، در درجه اول، از لحاظ نحوه ایفای نقش معلمی، یعنی برآوردن انتظارات نظام آموزشی و رعایت موازین و مقررات آن، مورد توجه قرار می گیرد.

نهادهای آموزشی از جمله نهادهای بنیادی جامعه به حساب می آیند. اصولاً جوامع برای یادگیری، دانش اندوزی، انتقال ارزش های فرهنگی - اجتماعی و ارزش گذاری به اصول اخلاقی، اهمیت قائلند. هر چیزی که برای یک نظام اجتماعی، مورد نیاز، محترم، مقدس، خواستنی و مطلوب تلقی شود، جزو ارزشهای آن جامعه است. میان ارزشها و توسعه ملی در ابعاد گوناگون اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، تعامل وجود دارد. نهادهای آموزشی هر کشور در انتقال ارزشها، سنتها و هنجارهای اجتماعی نقش مهمی دارند. نظام تعلیم و تربیت، مدارس و نهادهای آموزشی در هر جامعه منعکسکننده ارزشها و هنجارهای فرهنگی - اجتماعی آن جامعه محسوب میشود (حسنزاده، ۱۳۸۲). بعد مشارکت سیاسی با گویههای مشارکت در انتخابات نظام، شرکت در راهپیماییها، عضویت در احزاب سیاسی، شرکت در بحثها و گفتگوهای سیاسی، عضویت و فعالیت در تشکلهای سیاسی و پیگیری اخبار و کسب اطلاعات سیاسی از رسانهها مورد سنجش عملیاتی قرار گرفت. به این گونه که ابتدا از پاسخگویان به صورت یک سوال دو گزینه ای بلی، نخیر پرسیده شد که آیا فرضاً در انتخابات کشوری شرکت میکنند و سپس از پاسخگویان خواسته شد که در صورت شرکت یا عضویت، میزان مشارکت خود را مشخص کنند.

حفظ و صیانت از آبرو و عرض به معنای حفظ همه آن چیزی است که انسانیت انسانی را می سازد؛ زیرا جان زمانی می ارزد که اصول انسانی آن حفظ شده بود؛ وگرنه جان بی اصول انسانی برای انسانها کمترین ارزش را دارد؛ چرا که شرافت و کرامت انسانی برای خود انسان ارزشمندتر از هر چیزی است. از این رو انسانها جان و مال خویش را برای عرض خویش و دیگران می دهند و این گونه نیست که کسی عرض خویش را برای جان و مال

بدهد مگر آنکه از فطرت انسانی خود خارج شده باشد. به سخن دیگر، حفظ و صیانت از آبرو یعنی شخصیت انسانی خود و دیگران مهم‌ترین چیزی است که انسان آن را به عنوان امنیت خواهان است، به طوری که اگر امنیت شخصیتی او تامین نشده باشد، گویی هیچ تامینی برای او نشده و امنیتی فراهم نیامده است (اصول کافی، ج ۲، ص ۳۰۵). از نظر آموزه‌های و حیانی اسلام، حفظ شخصیت و کرامت انسانی مهم‌ترین چیز در امنیت خرد و کلان اجتماع است. از این رو تامین امنیت اخلاقی و شخصیت افراد جامعه در دستور کار قرار گرفته و در قالب آموزه‌های معرفتی و حتی دستوری و به شکل بایدها و نبایدهای شرعی و اخلاقی به آن توجه شده است. بسیاری از احکام مانند حرمت غیبت، تهمت، افتراء، دشنام، ناسزا، کذب و مانند آنها در راستای حمایت از شخصیت و شرافت و کرامت انسانی وضع شده است و گاه حتی نه تنها در حوزه اخلاق بلکه در حوزه حقوق کیفری و جزایی احکام سخت و شدیدی وضع شده تا هر گونه تعرض به شخصیت و هتک حرمت‌ها و آبروی انسانی، موجب کیفر جزایی در دنیا و آخرت باشد. بنابراین، قوانین بازدارنده و پیشگیرانه و نیز مجازات و عقاب‌های متعددی از سوی شارع مقدس وضع می‌شود تا شخصیت و آبروی افراد حفظ شود و امنیت اخلاقی و ناموسی و عرضی افراد تامین گردد. در اسلام بر حفظ و صیانت از آبرو بسیار تاکید شده است؛ زیرا شخصیت انسان و انسانیت او به همین امر وابسته است. کسی که عرض و آبرو ندارد، شخصیتی ندارد و در حقیقت تمام انسانیت او به تباهی رفته است. در اسلام بر حفظ آبروی دیگران حتی مجرم ظالم (نساء، آیه ۱۴۸) و نیز متهم به جرم نیز تاکید شده است (نساء، آیه ۱۵؛ نور، آیات ۴ و ۱۱ و ۱۳ و ۱۵).

اعتماد اجتماعی یکی از مفاهیم مهم و حیاتی در علوم اجتماعی و عاملی در جهت تعامل بین افراد نسلهای مختلف در جامعه است. در عین حال، اعتماد می‌تواند روابط بین افراد را در سطوح خرد و کلان تسهیل نماید. اعتماد یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی و اجتماعی در میان افراد، گروه‌ها و نهادهای اجتماعی است و در جریان تعاملات اجتماعی و کنشهای متقابل بین افراد و گروههای اجتماعی، نقش مهمی را در ایجاد نظم و همبستگی اجتماعی و نیز حفظ آنها بر عهده دارد. از سوی دیگر باید گفت، نسلها سازنده جامعه هستند، رشد نسلها از درون خانواده شروع شده و می‌تواند در قالب ساختارهای حکومتی تداوم داشته باشد. نسلها در درون جامعه در تعامل با همدیگر از ابزارهای مختلف سود می‌جویند و یکی از این ابزارها، اعتماد است. اعتماد اجتماعی در بین نسلهای مختلف می

تواند به عنوان امری میانجی عمل کند و آنها را به سوی توافق سوق دهد و یا نقطه مقابل آن، عدم اعتماد میتواند شکاف بین نسلها را شدت بخشیده و جامعه را با بحرانهای جدی مواجه سازد (محسن تبریزی و همکاران، ۱۳۹۰). اعتماد از مفاهیم مهم و جدید جامعه-شناختی است که در یک معنای بسیار کلی سرمنشاء ایجاد تعامل اجتماعی بوده و مرزهای بین گروه‌های گوناگون اجتماعی (خانواده، همسالان، دوستان و ..) را درنور دیده و اقدام به شبکه‌سازی ارتباطات (چه در ارتباطات میان فردی و چه بین گروهی و ..) می‌کند. در جامعه دانشگاهی ایران سنت پژوهشی مربوط به این مفهوم در سال‌های اخیر رشد چشمگیری داشته است، اما در بین سازمانها و نهادهای آموزشی و... کمتر مورد بررسی قرار گرفته است.

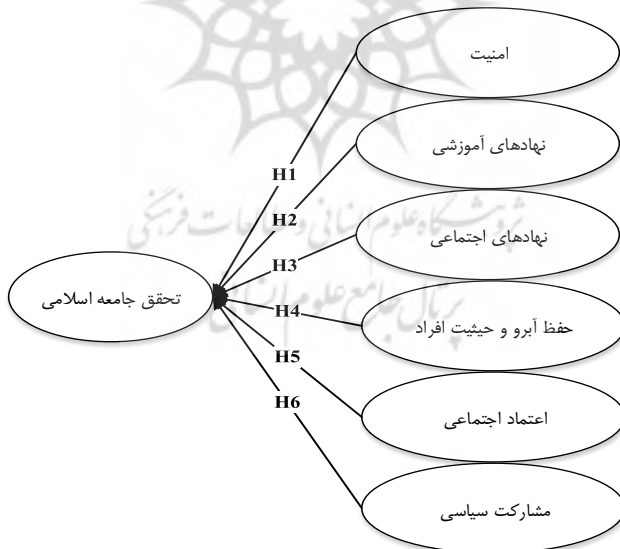
مفهوم امنیت از مهمترین دغدغه های هر کشوری است. امنیت به وضعیت چندجانبه‌ای اطلاق میشود و همین مساله تحقق آن را پیچیده مینماید. در تعریفی، امنیت ملی به معنی در امان بودن کشور، نبود تهدید علیه ثبات سیاسی، استقلال و تمامیت ارضی و نهادهای اجتماعی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی کشور، وجود شرایطی به نسبت پایدار است که در آن امکان پاسخگویی به نیازهای حیاتی افراد جامعه وجود دارد و تهدیدی علیه منافع ملی و حیاتی کشور نیست. امنیت ملی عبارت است از وضعیتی که در آن یک کشور نسبت به منافع و ارزشهای حیاتی خود، تهدید جدی احساس نکند (تقیپور، ۱۳۸۷: ۲۹۰). روشنند، امنیت ملی را توانایی کشور در دفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی یا منافع ملی خود میداند (روشندل، ۱۳۸۸: ۱۱).

انسجام و یکپارچگی اجتماعی از عوامل تولید کننده قدرت و ارتقادهنده ظرفیتهای اجتماعی و فرهنگی برای مقابله با تهدیدهای نرم میباشد. ارتباط و تعامل لایه‌های اجتماعی بر اساس مبانی ایدئولوژیک، ارزش‌های فرهنگی و هنجارهای مشترک، روابط اجتماعی را استحکام بخشیده و رفتارهای سیاسی را به سمت تقویت فرایندهای اجتماعی (نظم پذیری اجتماعی، مشارکت آگاهانه سیاسی و...) سوق می دهد و از بروز ناپیوستگی رفتارهای اجتماعی و شکاف سیاسی در جامعه جلوگیری میکند.

یکی از کارکردهای موفق جمهوری اسلامی ایجاد توسعه وحدت و انسجام اجتماعی بوده است و همانگونه که رهبر انقلاب اسلامی (ره) بارها فرموده‌اند: رمز موفقیت انقلاب اسلامی در وحدت کلمه است. تهدید نرم به دنبال تضعیف انسجام اجتماعی و اتحاد و

یکپارچگی ملی و ایجاد شکاف در صفوف ملت و دامن زدن به اختلافها و در نتیجه، زمینه سازی برای فروپاشی اجتماعی است. گروه های مختلف اجتماعی از حقوق طبیعی برای حفظ هویت خود برخوردارند و به جز نظام هایی که سیاست های یکپارچگی اجتماعی را دنبال می کنند، سایر نظام های سیاسی، ارادهای برحذف و نابودی خرده هویت های اجتماعی ندارند، حتی برخی از آنها که بقای هویت جامعه و ملت خود را در گرو همیشینی خرده هویتها میبینند، برای حفظ آنها تلاش می-کنند.

در واقع در مرکز مفهوم امنیت ملی میتوان قدرت و ارزش را مشاهده کرد. قدرت به اعتبار جنبه ابزاری و ارزش به اعتبار جنبه غایی. به همین دلیل قدرت را نیز میتوان به عنوان یک ارزش که حفاظت و مراقبت از آن اهمیت دارد مورد توجه قرار داد. بنابراین بقای قدرت ملی از بالاترین ارزشهای هر واحد سیاسی است، که ممکن است مورد تهدید قرار گیرد. (گروه مطالعات امنیت، ۱۳۸۷: ۹). با توجه به فرضیات توسعه یافته مدل تحقیق در زمینه تحقق جامعه اسلامی در شکل (۱) ارائه شده است.

شکل شماره ۱-۱: مدل مفهومی پژوهش

۲) فرضیه‌های تحقیق:

فرضیه اول: بین امنیت و تحقق جامعه اسلامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین نهادهای آموزشی و تحقق جامعه اسلامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین نهادهای اجتماعی و تحقق جامعه اسلامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین حفظ آبرو و حیثیت افراد و تحقق جامعه اسلامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه پنجم: بین اعتماد اجتماعی و تحقق جامعه اسلامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه ششم: بین مشارکت سیاسی و تحقق جامعه اسلامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

۳) روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه از لحاظ نتیجه کاربردی و از نظر هدف توصیفی و با روش پیمایشی و به صورت تک مقطعی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، مدیران سازمان‌ها، نهادها، مراکز نظامی و انتظامی، آموزشی و فرهیختگان استان سمنان است که با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۱۸۸ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شد. برای تعیین حجم نمونه مورد نیاز از فرمول کوکران برای جوامع محدود استفاده شد که در تحقیق حاضر این حجم ۲۱۴ نفر بدست آمد که برای محاسبات صحیح‌تر به ۲۲۰ نفر ارتقاء یافت که ۱۸۸ نفر بطور کامل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛ و پاسخگویان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در دسترس انتخاب شدند. مقدار واریانس از طریق نمونه مورد بررسی برای ۳۰ نفر محاسبه شده و حجم نمونه از طریق محاسبات زیر تعیین گردید.

مقیاس‌های تحقیق برای سنجش متغیرها ابتدا از مبانی نظری استخراج شد. سپس بر اساس نظر خبرگان از روایی صوری و محتوایی مقیاس‌ها بررسی و تأیید شد. همچنین برای

اطمینان از پایایی مقیاس‌های سنجش مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شد که در جدول (۱) ارائه شده است. به منظور بررسی پایایی و روایی مدل اندازه‌گیری، از نرم‌افزارهای SPSS و Smart-PLS استفاده شد. همانطور که مشاهده می‌شود ضریب آلفای کرونباخ برای تمام مقیاس‌های تحقیق در سطح مطلوب است که؛ نشان از اعتبار سنجه‌های پژوهش دارد.

جدول ۳-۱: نتایج پایایی و منابع مقیاس‌های سنجش

متغیرهای پژوهش	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
امنیت	۳	۰/۸۷
نهادهای آموزشی	۳	۰/۸۲
نهادهای اجتماعی	۳	۰/۸۱
حفظ آبرو و حیثیت افراد	۲	۰/۹۰
اعتماد اجتماعی	۳	۰/۸۶
مشارکت سیاسی	۳	۰/۷۴
تحقق جامعه اسلامی	۴	۰/۸۳

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق از طریق مدلسازی معادلات ساختاری انجام گرفته است. ابتدا نرمال بودن متغیرها از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S)، بررسی شد. که با توجه به اینکه بعضی متغیرها غیر نرمال بودند، لذا از روش PLS برای مدلسازی معادلات ساختاری استفاده شد.

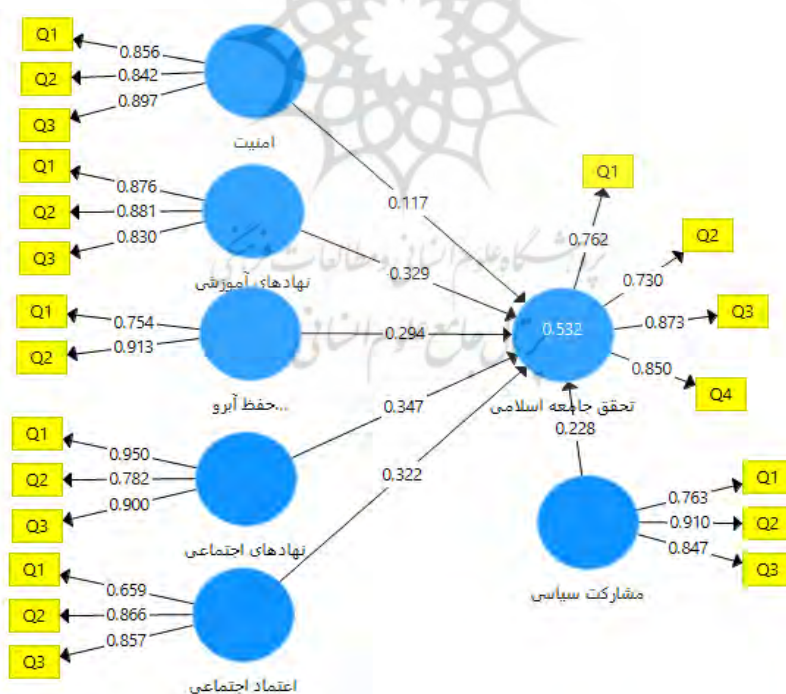
جدول ۳-۲: شاخص‌های برازش مدل بیرونی

شاخص‌های برازش مدل بیرونی	حد مطلوب	امینیت	آموزشی نهادهای	اجتماعی نهادهای	حیثیت افراد حفظ آبرو و	اجتماعی اعتماد	سیاسی مشارکت	اسلامی تحقق جامعه
آلفای کرونباخ	> 0.7	۰/۹۱	۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۸۹	۰/۸۴	۰/۷۹	۰/۸۰
ضریب پایایی ترکیبی	> 0.7	۰/۸۸	۰/۹۱	۰/۸۶	۰/۹۲	۰/۹۰	۰/۸۴	۰/۸۸
میانگین واریانس استخراجی	> 0.5	۰/۶۸	۰/۸۸	۰/۷۸	۰/۸۱	۰/۷۹	۰/۶۸	۰/۷۴

برای ارزیابی شاخص‌های سنجش و اعتبار مدل از شاخص‌های میانگین استخراج شده، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ استفاده می‌شود. همانطور که ذکر شد نتایج جدول بالا نشان می‌دهد تمام مقادیر فوق‌الذکر از حد مطلوب بالاتر است. برای بررسی روایی واگرا، میزان رابطه یک سازه با شاخص‌هایش در مقایسه رابطه آن سازه با سایر سازه‌ها، به وسیله ماتریس فورنل لارکر نشان داده می‌شود. در این روش تنها متغیرهای پنهان درجه اول در ماتریس وارد می‌شوند. جدول ۳ نتایج این بررسی را نشان می‌دهد.

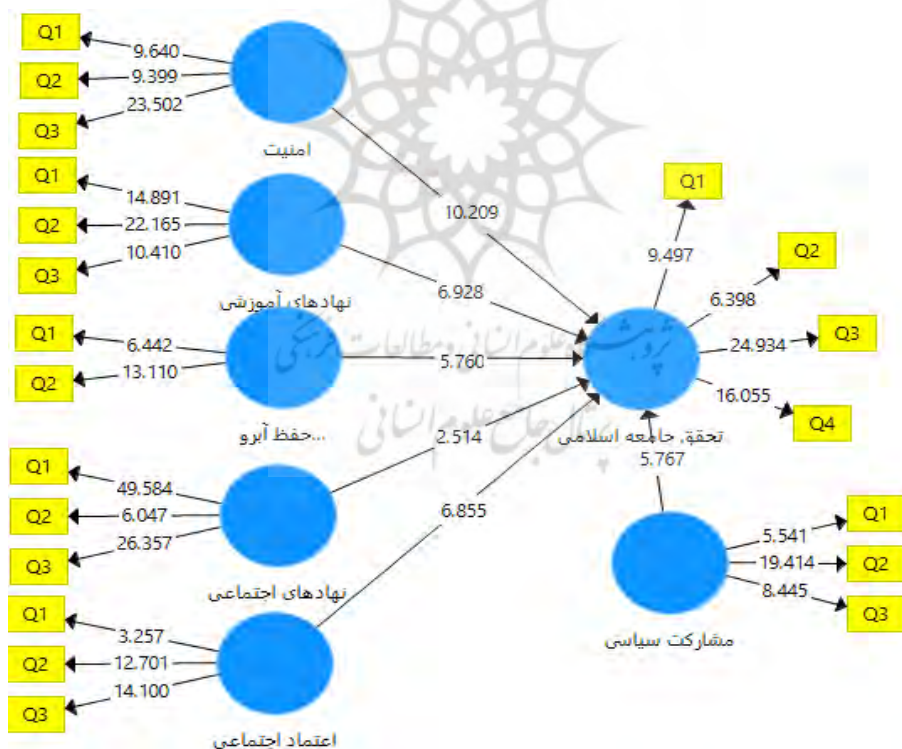
جدول ۳-۳: روایی واگرا (روش فورنل لارکر)

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
امنیت	۰/۸۲	-	-	-	-	-	-
نهادهای آموزشی	۰/۶۸۵۲	۰/۹۳	-	-	-	-	-
نهادهای اجتماعی	۰/۵۴۲۱	۰/۸۷۴۵	۰/۸۸	-	-	-	-
حفظ آبرو و حیثیت افراد	۰/۳۴۸۵	۰/۶۵۲۳	۰/۷۹۲۵	۰/۹۰	-	-	-
اعتماد اجتماعی	۰/۴۵۷۴	۰/۳۸۹۵	۰/۶۵۴۱	۰/۸۹۶۵	۰/۸۹	-	-
مشارکت سیاسی	۰/۶۵۴۰	۰/۴۵۶۸	۰/۳۹۷۵	۰/۷۴۵۱	۰/۷۴۸۵	۰/۸۲	-
تحقق جامعه اسلامی	۰/۳۲۴۶	۰/۴۱۲۳	۰/۳۶۵۲	۰/۳۰۲۳	۰/۴۰۱۲	۰/۶۳۲۵	۰/۸۶

شکل شماره ۳-۱: ضرایب مسیر و بارهای عاملی مدل تحقیق

در شکل (۳-۱) ضرایب مسیر که بیانگر شدت رابطه است مشخص شده است. اعداد روی مسیرها نشان دهنده ضریب مسیر، اعداد داخل دایره برای متغیرهای درون زا R^2 مقدار (نشان از تأثیری که متغیرهای مستقل بر یک متغیر وابسته می گذارند) و اعداد روی فلش های متغیرهای پنهان بیانگر بارهای عاملی است. در مدل آزمون شده ابتدا معنی دار بودن ضرایب مسیر و بارهای عاملی در سطح ۰/۹۵ بررسی شد که مطابق شکل ۲ مشاهده می شود که تمام بارهای عاملی در این سطح اطمینان معنی دار هستند (بار عاملی کلیه متغیرها در حد قابل قبول بالاتر از ۴ دهم می باشند). این بدان معناست که ضریب همبستگی متغیرهای آشکار در برآورد متغیر پنهان مربوط به خود از توانایی لازم برخوردارند و در نتیجه نشان دهنده این است که روایی سازه مدل مورد قبول واقع شده است.

شکل شماره ۳-۲: مقادیر T-value مدل تحقیق

در شکل فوق، اعداد مشخص شده بر روی فلش‌ها نشان‌دهنده مقادیر T-value هستند. جهت آزمون فرضیات در سطح اطمینان ۹۵ درصد مقادیر بزرگ‌تر و مساوی قدر مطلق ۱/۹۶، به معنای وجود ارتباط معنادار بین دو متغیر می‌باشد.

برای بررسی برازش مدل کلی تنها از یک معیار به نام GOF استفاده می‌شود. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این معیار معرفی شده‌است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۲) و با حصول مقدار ۰/۳۶۵ برای GOF برازش قوی مدل کلی آن تأیید می‌شود

$$GOF = \sqrt{\text{Communality} \times \overline{R^2}} = 0.655 \times 0.198 = 0.365$$

با توجه به مقدار حاصل GOF می‌توان بیان نمود برازش مدل کلی پژوهش قوی می‌باشد.

جدول ۳-۴: بررسی فرضیات پژوهش

نتیجه آزمون	آماره $t < 1/96$	ضریب مسیر	مسیر
تأیید ✓	۱۰/۲۰۹	۰/۱۱۷	امنیت ← تحقق جامعه اسلامی
تأیید ✓	۶/۹۲۸	۰/۳۲۹	نهادهای آموزشی ← تحقق جامعه اسلامی
تأیید ✓	۲/۵۱۴	۰/۲۹۴	نهادهای اجتماعی ← تحقق جامعه اسلامی
تأیید ✓	۵/۷۶۰	۰/۳۴۷	حفظ آبرو و... ← تحقق جامعه اسلامی
تأیید ✓	۶/۸۵۵	۰/۳۲۲	اعتماد اجتماعی ← تحقق جامعه اسلامی
تأیید ✓	۵/۷۶۷	۰/۲۲۸	مشارکت سیاسی ← تحقق جامعه اسلامی

بحث و نتیجه گیری

این مطالعه برای پر کردن شکاف موجود در زمینه پیشایندهای موثر بر تحقق جامعه اسلامی در استان سمنان صورت گرفته است. با توجه به نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها، از بین ۶ فرضیه مطرح شده، تمامی فرضیه‌ها تأیید شده است. امنیت از بین عوامل موثر بر تحقق جامعه اسلامی بیشترین تأثیر معناداری را با ضریب معناداری (۱۰/۲۰۹) کسب کرده است. همچنین حفظ آبرو و حیثیت با ضریب مسیر ۰/۳۴۷ بر تحقق جامعه اسلامی بیشترین تأثیر را دارد. در مورد اعتماد به نهادها و سازمان‌ها، مقدار میانگین برابر با ۳/۸۶ نشان‌دهنده اعتماد نسبتاً کم به نهادها و سازمان‌ها در سطح جامعه می‌باشد. در عین حال دو موضوع در اینجا وجود دارد، یکی بحث اولویت نهادها در دیدگاه مردم و مرتبه‌بندی میزان اعتماد نسبت هریک از آنها می‌باشد و دیگری بحث انتظارات مبتنی بر اعتماد به نهادها و سازمان‌ها می‌باشد که زتومکا آن را تحت عنوان اعتماد نهادی مطرح می‌سازد. اگر ساختار فرهنگی سیاسی در درون خود فاقد قابلیت جذب افراد و اعطای نقش به آنها باشد، جامعه در برقراری رابطه میان فرد و جمع دچار اختلال شده و با مشکل انسجام روبرو خواهد شد. در این صورت، نهادی شدن ارزش‌ها، کنترل گرایش‌های انحرافی و حفظ الگوهای فرهنگی سیاسی با مشکلات جدی روبرو خواهد بود. زمانی که با تمایزپذیری نقش‌ها، نهادها شکل گرفته و به افراد در درون این نهادها نقش‌های لازم داده شود، در چنین شرایطی افراد عمیقاً به نظام وابسته می‌شوند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اعتماد اجتماعی در

جامعه ما پدیده‌ای چند بعدی است و تغییرات آن نه تنها متأثر از عوامل فردی است، بلکه از شرایط ساختاری نیز تأثیر می‌پذیرد و براین اساس نتیجه می‌شود که در شکل‌گیری اعتماد هم باید به عوامل سطح خرد و هم کلان توجه نمود و فقط در این صورت است که می‌توان تبیینی نسبتاً کامل و جامع از اعتماد اجتماعی و عوامل موثر بر

آن ارائه داد. اعتماد اجتماعی در بین مدیران استان سمنان در حد نسبتاً کم و نسبتاً زیاد بوده است.

با توجه به نقش اعتماد اجتماعی، فراهم کردن زمینه‌های شکل‌گیری گروه‌های اجتماعی و فعالیت‌های گروهی مردمی و عملاً گسترش تجربیات اجتماعی مردم از سطح خانواده به سایر نهادهای اجتماعی، به نوبه خود نقش مهمی در ارتقای امنیت خواهد داشت. اعتماد پیوند میان افراد را تقویت می‌کند، در ضمن موجب ارتقای همبستگی جمعی میان اعضای جامعه می‌شود و با گسترش اعتماد اجتماعی قابلیت مدنی و ذهنی افراد نیز افزایش می‌یابد. بنابراین، هر چه اعتماد در بین مردم جامعه بیش‌تر باشد امنیت نیز بیشتر خواهد شد. در نتیجه، سرمایه اجتماعی با ایجاد و گسترش پیوند و شبکه‌های روابط اجتماعی و مشارکت میان افراد جامعه موجب فزونی امنیت می‌شود. چونکه، هر چه مشارکت اجتماعی در بین افراد جامعه بیشتر باشد احساس امنیت نیز ارتقاء خواهد یافت. از این‌رو، یک رابطه معنادار و مثبتی بین تمامی عوامل موثر بر تحقق جامعه اسلامی وجود دارد. حاکمیت اصول اخلاقی و عمل به هنجارها در سطح جامعه از طریق بیداری وجدان‌های تک‌تک افراد جامعه و آشنایی با حقوق و تکالیف شهروندی و گردن نهادن به قانون و هنجارمندی امکان‌پذیر است. از سوی دیگر، شفافیت در عملکرد و احساس مسئولیت مسئولین و نخبگان حکومتی جامعه را به سوی اعتماد متقابل سوق می‌دهد. آبروی انسان سرمایه‌ای است که سال‌ها با رنج و مشقت و خون دل خوردن بدست می‌آورد و به راحتی با یک کلمه یا یک مقاله یا یک تهمت بر باد می‌رود و زخمی عمیق در دل و جان انسان به جا می‌گذارد. در جامعه ما اکثراً برای برخوردهای کوچک با یکدیگر عذرخواهی می‌کنیم ولی به راحتی با آبروی دیگران در سطح وسیع بازی کرده و بروی خود نیز نمی‌آوریم؛ امیدواریم این امر در جامعه به گونه‌ای تبیین شود که اگر موضوعی قرار است مطرح شود اولاً در مورد صحت و ثقم آن بررسی شود و در صورت بروز خطا در اطلاع‌رسانی و در خطر بودن آبروی افراد به خاطر حفظ آخرت و همچنین موقعیت اجتماعی و احترام به ارزش‌های شخصیتی خود از یک سو و همچنین به خاطر اعاده حیثیت و حفظ آبروی افراد از سوی دیگر شهامت بخرج داده و عذرخواهی کنند که بی‌شک رضایت حق تعالی و مردم عزیز در آن خواهد بود. علاوه بر این، مشارکت سیاسی فعالیت‌هایی است که شهروندان به طور مستقیم یا غیرمستقیم برای تأثیرگذاری بر گزینش اعضای دولت و حکومت، یا برنامه‌ها و فعالیت‌های

آنها انجام می دهند. مشارکت سیاسی شهروندان در شرایط احساس امنیت اجتماعی شکل می گیرد و همراه با ادراک سیاسی و کاربست آن در جامعه استمرار می یابد.

منابع

منابع فارسی:

بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در جلسه ی پرسش و پاسخ دانشگاه تهران، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۷۷.

تاجبخش، غلامرضا؛ جوانمرد، کرماله و طرفی، علیرضا (۱۳۹۲). تحلیل رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهر حمیدیه، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۳۳، صص: ۴۵-۱۳.

حسن زاده، رمضان. (۱۳۸۲). نقش و کارکردهای نهادهای آموزشی در انتقال ارزش های اجتماعی - فرهنگی. نوآوری های آموزشی، سال ۲، شماره ۲، صص: ۴۹-۶۴.

عبدالملکی، احمد (۱۳۸۶). بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن...، فصلنامه پژوهش و سنجش، شماره ۵۴

کمالی، افسانه (۱۳۸۳). مطالعه تطبیقی اعتماد اجتماعی در دو حوزه فرهنگ و سیاست، پایان نامه دکتری جامعه شناسی، دانشگاه تهران.

الماسی، مسعود (۱۳۹۵). بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر ایلام، مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، سال ۱۴، شماره ۱، صص: ۱۰۳-۱۲۷.

محسنی تبریزی، علیرضا، معیدفر، سعید، گلابی، فاطمه. (۱۳۹۰). بررسی اعتماد اجتماعی با نگاهی نسلی به جامعه. جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۲، شماره ۱، صص: ۴۱-۷۰.

مروتی، نادر؛ هزارجریبی، جعفر. (۱۳۹۰). عوامل موثر بر شکل‌گیری اعتماد اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی و دانشگاه تهران). برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال ۲، شماره ۷، صص: ۶۶-۲۷.

ناجا (۱۳۸۳)، گزارش نظرسنجی بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین حاشیه نشینان تهران بزرگ و تفکیک مناطق، تهران؛ معاونت اجتماعی ارشاد فاتب.

نبوی، سید عبدالحسین؛ حسین‌زاده، علی حسین و سده هاجر حسینی (۱۳۸۹)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی، جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۱، شماره پیاپی ۴۰، شماره ۴، صص: ۹۶-۷۳.

منابع انگلیسی :

Buzan, B and weaver, O. (۱۹۹۸). "liberalism and security: the contradiction of the liberal leviathan", copenhagen peace research in statue (COPRI) working papers.

Dai, W. D., Mao, Z. E., Zhao, X. R., & Mattila, A. S. (۲۰۰۵). How does social capital influence the hospitality firm's financial performance? The moderating role of entrepreneurial activities. International Journal of Hospitality Management, Vol. ۱۱, PP: ۲۲-۵۵.

The role and position of organizations, institutions, military and law enforcement centers, education and intellectuals In the realization of the Islamic society

Abbas Ali Rastegar, Hooshmand Bagheri Gharabalagh, Mostafa Raufi, Amin Hemmati

Abstract:

Every state and society needs a strong clergy, strong, powerful and organized armed forces to ensure security, maintain independence and territorial integrity, and achieve their goals and aspirations. After its establishment, the Islamic Republic of Iran has provided armed forces to establish order, maintain security and repel internal and external threats, and achieve its goals and aspirations, including the army, the IRGC, and the Basij (mobilization)

. And the law enforcement force pointed out that each of them has specific tasks and missions in the Islamic system. The purpose of this study is the role and position of organizations, institutions, military and law enforcement centers, training and intellectuals in the realization of the Islamic society from the perspective of Imam Khamenei (as). The research is applied in terms of purpose and is a descriptive survey in terms of data collection method. The statistical population of the present study is the managers of organizations, institutions, military and law enforcement centers, educational and educated people of Semnan province, which was determined as the sample size by using the Cochran sampling formula of ۸۸۸ people. A Likert-based questionnaire was used to collect the data and structural equation modeling was used to analyze the research data. The research findings showed that security, educational and social institutions, maintaining the dignity of individuals, social trust and political participation have a positive and significant impact on the realization of Islamic society.

Keywords: Islamic society, educational and social institutions, security, political participation, social trust.